

Vườn Quốc gia Xuân Thủy - “ga chim” trên tuyến không trình vạn dặm

17:29 03/02/2026

Những ngày đầu năm 2026, trong cái rét ngọt miền ven biển, đứng trên đài quan sát Vườn Quốc gia Xuân Thủy, Ninh Bình, phóng tầm mắt về vùng lõi mênh mông, chúng tôi bắt gặp những đàn chim, bóng cò riu rít sải cánh trên nền trời xám nhạt. Khoảnh khắc ấy, câu nói “đất lành chim đậu” dường như được minh chứng rõ ràng hơn bao giờ hết tại nơi đây.

Trên “không trình” vạn dặm, nhiều loài chim di cư đã chọn Vườn Quốc gia Xuân Thủy làm điểm dừng chân lý tưởng

Trên “không trình” vạn dặm của những chuyến di cư xuyên lục địa, hàng nghìn cá thể chim nước đã chọn Vườn Quốc gia Xuân Thủy làm điểm dừng chân an toàn – một “ga chim” giữa vùng cửa sông ven biển châu thổ sông Hồng. Không chỉ là nơi trú ngụ của muôn loài, Vườn Quốc gia Xuân Thủy hôm nay còn là minh chứng sinh động cho cách làm bảo tồn gắn với phát triển bền vững, nơi thiên nhiên và con người cùng song hành.

Vườn Quốc gia Xuân Thủy – “ga chim” trên tuyến không trình vận dậm

Khu Ramsar đầu tiên của Đông Nam Á

Tháng 1/1989, vùng đất ngập nước thuộc Vườn Quốc gia Xuân Thủy chính thức được công nhận là Khu Ramsar đầu tiên của Việt Nam và Đông Nam Á, đồng thời là Khu Ramsar thứ 409 của thế giới - đánh dấu Việt Nam trở thành thành viên thứ 50 của Công ước Ramsar (Công ước bảo vệ những vùng đất ngập nước có tầm quan trọng quốc tế, đặc biệt như là nơi cư trú của các loài chim nước; Ramsar, Iran, 1971).

Vườn Quốc gia Xuân Thủy tiêu biểu cho hệ sinh thái đất ngập nước khu vực cửa sông ven biển miền Bắc Việt Nam. Đây là hệ sinh thái mở, có mức độ đa dạng sinh học cao với nhiều loài động thực vật quý hiếm. Các kiểu đất ngập nước chính ở Vườn Quốc gia Xuân Thủy bao gồm bãi triều có rừng ngập mặn; bãi triều lầy không có rừng ngập mặn; đầm tôm, dải cát ở mép ngoài Cồn Lu và các dải cát chắn ngoài cửa sông, Cồn Xanh, Cồn Mờ, sông nhánh và lạch triều; vùng nước cửa sông (giới hạn ven bờ ngoài Cồn Lu, Cồn Xanh). Tại mỗi kiểu hệ sinh thái có các đặc trưng riêng về điều kiện môi trường sống, nơi cư trú... dẫn tới các đặc trưng về quần xã sinh vật.

Vườn Quốc gia Xuân Thủy có tổng diện tích 15.100ha, chia hai vùng (vùng đệm và vùng lõi) và một khu hành chính. Vùng lõi rộng 7.100ha, trong đó có 3.100ha diện tích đất nổi có rừng, 4.000ha diện tích đất rừng ngập nước. Vùng đệm rộng 8.000ha, bao gồm diện tích tự nhiên của 3 xã Giao Minh, Giao Hoà và Giao

Phúc.

Theo đánh giá của các nhà khoa học, Vườn Quốc gia Xuân Thủy đạt các tiêu chí “3 nhất” gồm: đa dạng sinh học cao nhất, năng suất sinh học lớn nhất, hệ sinh thái nhạy cảm nhất trong khu vực Đông Nam Á. Vườn là nơi sinh sống của 202 loài thực vật bậc cao; thảm thực vật có 7 quần xã; thực vật nổi đã thống kê được 112 loài; động vật nổi ghi nhận được 110 loài; có 385 loài động vật không xương sống; 155 loài cá; 427 loài côn trùng... Trong Vườn cũng có nhiều loài thủy sản có giá trị kinh tế cao như: móng tay, cáy mật, cua bùn, cá Song, cá Hói... Đặc biệt, Vườn Quốc gia Xuân Thủy là nơi dừng chân và trú đông quan trọng của các loài chim nước di cư.

Khu ngập mặn Vườn quốc gia Xuân Thủy

Theo kết quả điều tra, khảo sát thực địa, đối với hệ chim, Vườn Quốc gia Xuân Thủy đã thống kê được có 222 loài chim thuộc 42 họ của 12 bộ; trong đó có 166 loài chim di cư. Có 2 dòng chim di cư, gồm: chim di cư tránh rét từ phương Bắc xuống trú đông, vào dịp hè thu các loài chim di cư tránh nóng từ phương Nam lên. Khu hệ chim ở đây tiêu biểu cho các loài thuộc bộ Hạc, bộ Ngỗng, bộ Rẽ và bộ Sẻ. Các loài chim, đặc biệt là nhóm chim nước di cư cũng chính là nhóm được Vườn chú ý bảo tồn nhiều hơn cả. Đây cũng là một trong 6 vùng chim quan trọng của các vùng đất ngập nước trọng yếu ở đồng bằng Bắc Bộ và nằm trên đường bay chim nước di cư tuyến Úc - Đông Á (EAAFP).

Trong số các loài chim sinh sống và tìm đến Vườn di trú, có những loài đặc biệt quý hiếm nằm trong sách đỏ quốc tế như: Rẽ mỏ thìa, Choắt lớn mỏ vàng, Cò

thìa mặt đen, Bồ nông chân xám, Choắt chân màng lớn, Cò lạo Ấn Độ, Cò trắng Trung Quốc, Choắt mỏ cong lớn.

Giám đốc Vườn Quốc gia Xuân Thủy Doãn Cao Cường cho biết: “Kết quả giám sát, theo dõi trong 20 năm trở lại đây cho thấy, số lượng cá thể cò mỏ thìa diễn biến hàng năm từ 36 - 93 cá thể/năm. Số lượng cá thể cò mỏ thìa ở những năm 2020 - 2024 cao gấp 2,5 lần so với thời điểm 2011 - 2015. Đặc biệt trong những năm 2023 - 2024, số lượng cá thể cò mỏ thìa di cư về Vườn Quốc gia Xuân Thủy duy trì ở mức cao 81 cá thể/năm”. Ghi nhận đáng chú ý nữa ở Xuân Thủy hiện nay còn là Vườn tồn tại một quần thể Cò thìa lớn nhất Việt Nam, trong một vài năm gần đây, số lượng nhiều nhất được chính thức thống kê tại khu vực là 74 cá thể.

Hàng năm, Vườn Quốc gia Xuân Thủy thu hút nhiều khách du lịch tham quan

Danh hiệu Vườn Di sản ASEAN - “chìa khóa” mở ra cơ hội mới

Ngày 3/9/2025, tại Hội nghị Bộ trưởng Môi trường ASEAN lần thứ 18 (AMME-18) tổ chức tại Langkawi (Malaysia), một sự kiện trọng đại đã diễn ra với Vườn Quốc gia Xuân Thủy, được phê duyệt thông qua kết quả trở thành Vườn Di sản ASEAN, cùng với Vườn quốc gia Pù Mát (Nghệ An) và Khu bảo tồn Văn hóa, Thiên nhiên Đồng Nai.

Việc Vườn Quốc gia Xuân Thủy được công nhận là Vườn Di sản ASEAN không chỉ góp phần bảo tồn và phát huy giá trị sinh thái của khu vực ven biển châu thổ sông Hồng, mà còn là cơ hội thúc đẩy du lịch sinh thái, phát triển kinh tế bền vững gắn với bảo vệ môi trường tại Ninh Bình và khu vực đồng bằng Bắc Bộ. Tuy nhiên, không phải đợi đến khi được công nhận là Vườn Di sản, Vườn Quốc gia Xuân Thủy mới triển khai các hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị sinh thái của khu vực ven biển châu thổ sông Hồng, phát triển các hoạt động du lịch, đặc biệt là du lịch sinh thái, du lịch xanh.

Hào hứng tham gia tour du lịch trải nghiệm do Trường Đại học Khoa học Tự nhiên - Đại học Quốc gia Hà Nội phối hợp với Vườn Quốc gia Xuân Thủy tổ chức, sinh viên Nguyễn Thu Hà cho biết: “Đây là lần thứ hai em đến Vườn Quốc gia Xuân Thủy. Mùa này chim về rất nhiều, được tận mắt chứng kiến và tham gia các hoạt động thực địa giúp em hiểu hơn về giá trị của thiên nhiên và trách nhiệm bảo vệ môi trường”.

Người dân nuôi ong trong Vườn Quốc gia Xuân Thủy

Đẩy mạnh các hoạt động du lịch sinh thái, du lịch xanh, Vườn Quốc gia Xuân Thủy đã xây dựng các tuyến tham quan như xem chim di trú quý hiếm, du thuyền cửa sông, khám phá rừng ngập mặn, du khảo đồng quê, “Một ngày làm ngư dân”, “ẩm thực quê biển”... Với tuyến xem chim di trú, du khách sẽ được chiêm ngưỡng và ngắm nhìn các loài chim nước quý hiếm. Đến với tuyến du khảo đồng quê, du khách được khám phá những công trình kiến trúc tôn giáo,

những nét sinh hoạt văn hóa độc đáo của cư dân ven biển vùng đồng bằng châu thổ sông Hồng.

Điểm đặc biệt của các tuyến du lịch này không chỉ nằm ở vẻ đẹp thiên nhiên, mà còn ở những trải nghiệm cuộc sống giản dị, mộc mạc của người dân vùng ven biển. Du khách có thể tham gia các hoạt động thường ngày như: thu hoạch thủy sản, gỡ lưới, xúc cáy, cào bắt ốc móng tay, hoặc cùng người dân chế biến món ăn từ các đặc sản địa phương. Tuyến du khảo đồng quê hiện thu hút khá nhiều người tham gia, khám phá những giá trị văn hóa lâu đời của vùng châu thổ sông Hồng, từ các ngôi nhà mái bổi, mái lá, mái ngói rêu phong đến những nghi lễ tín ngưỡng dân gian gắn liền với đời sống cư dân biển.

Vườn Quốc gia Xuân Thủy cũng đang đẩy mạnh loại hình du lịch trải nghiệm gắn với giáo dục bảo vệ môi trường, đặc biệt phù hợp với học sinh, sinh viên và các đoàn nghiên cứu. Du khách không chỉ được tìm hiểu thực địa về hệ sinh thái rừng ngập mặn mà còn được tham gia các chương trình tìm hiểu về chim di cư, thủy sinh, quy trình phục hồi rừng, cũng như các hoạt động bảo vệ môi trường...

Người dân khai thác thủy hải sản trong Vườn Quốc gia Xuân Thủy

Các tuyến tham quan có lộ trình và thời gian cụ thể, phù hợp với nhiều nhóm khách khác nhau, từ học sinh, sinh viên đến các đoàn nghiên cứu, khách quốc tế yêu thiên nhiên. Thông qua hoạt động du lịch, cộng đồng địa phương không chỉ có cơ hội tăng thêm thu nhập qua các hoạt động dịch vụ du lịch mà còn đóng vai trò tích cực trong công tác bảo vệ tài nguyên thiên nhiên.

Theo Phó Giám đốc Vườn Quốc gia Xuân Thủy, Vũ Quốc Đạt, từ năm 2022 đến nay, trung bình mỗi năm Vườn đón khoảng 15.000 lượt khách. Du lịch không chỉ mang lại nguồn thu mà còn giúp người dân vùng đệm tham gia trực tiếp vào

công tác bảo tồn, từ đó hình thành mối liên kết bền chặt giữa con người và thiên nhiên.

Rời Vườn Quốc gia Xuân Thủy trong ánh nắng trưa rực rỡ, tiếng chim vẫn ríu rít gọi đàn phía sau lưng, chúng tôi mang theo cảm giác lưu luyến khó tả. Với những giá trị sinh thái đặc biệt, hướng đi đúng đắn và sự đồng lòng của cộng đồng, Vườn Quốc gia Xuân Thủy đang từng bước khẳng định vai trò là điểm đến tiêu biểu của du lịch sinh thái, bảo tồn thiên nhiên và phát triển sinh kế bền vững – một “ga chim” bình yên trên hành trình vạn dặm của muôn loài và của chính con người hôm nay.

Hoa Xuân